

ZVONČEK

LISTOV PODOBAMI
ZA SLOVENSKO
MLADINO

Štev.
2.

Leto
VII.

VSEBINA:

1. Štirje domovi. <i>E. Gangl. Pesem</i>	25
2. Ila se je skril. <i>Andrej Rapè. Povest</i>	26
3. Prošnja. <i>E. Gangl. Pesem</i> s podobo v barvotisku	32
4. Prepovedan sad. <i>Juraj Pangrac. Povest</i> s podobo	33
5. Križi in težave iz mojih dijaških let. <i>Fr. Rojec. Povest</i>	39
6. Za visoko ceno. <i>Mihael Levstik. Pravljica</i>	42
7. † Alojzij Pin. <i>Lad. Ogorek. Življenjepis</i>	43
8. Zadnje pesmi Alojzija Pina s podobo v barvotisku	44
9. Pouk in zabava.	

Besedna naloga. *G. M.* — Tepežnica. *Emil Adamič. Uglasbena pesem.* — Kako visoki so morski valovi. — Koliko tehta ena milijarda. — Zvita opica. — Steklenice iz papirja. — Za kratek čas. — Gozdi v Avstriji. — Evropski vladarji. — V eni minuti. — Najstarejši zvon v Ameriki. — Izdelovanje papirja v Ameriki. — Rešitev

46

Listnica upravnništva.

Med „Zvončkovimi“ naročniki pogrešamo še marsikatero šolsko vodstvo, posebno po Štajerskem in po Istri, pa tudi po Kranjskem; v tržaški okolici ni naročena nobena šola na „Zvonček“. Ali ne prirejajo šolska vodstva po teh krajih šolarskih knjižnic? S čim jih pomnožujejo in nadomeščajo, če še „Zvončka“ nimajo! Drugih

otroškemu duhu primernih spisov tako malo izide v Slovencih. Ali nič ne bero šolski otroci po teh krajih? V goriški okolici, v tolminskem in sežanskem šolskem okraju so naročene na „Zvonček“ vse šole; ti okraji naj nam bodo v zgled!

I. letošnje številko smo poslali na ogled onim šolskim vodstvom, oziroma krajnim šolskim svetom, ki še niso naročeni na „Zvonček“. Kdor se ne mara tudi letos naročiti, naj nam vrne list. Kdor se pa naroči, naj pošlje naročnino ali pa naj naznani po dopisnici, da stopi v krog „Zvončkovih“ naročnikov.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrť leta 1 K 25 h.

Izdajatelj, upravnik in odgovoren urednik: **Luka Jelenc**, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7.

Rokopise je pošiljati na naslov: **Engelbert Gangl** v Idriji.

Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.

Štev. 2.

V Ljubljani, 1. svečna 1906.

Leto VII.

Štirje domovi.

Kje toliko je neizrazne
sladkosti še kot tam samó,
kjer dom ob srcu materinem
prostira se, vabljev tako!

1.

Nikoli detetu ne pride
težav in truda plašna noč:
nad domom sijajo nebesa,
življenje praznik je cvetoč.

Ves svet je tebi domovanje,
hej, ti kipeča mlada kri,
nebo dovolj ti ni visoko,
da želja tja ti ne zleti!

2.

Pod jasnim čelom bistro misli,
a v srcu žar poguma vnet:
tako mladina svet preroma,
tako pomlaja stari svet!

Kot večna luč ljubezen v srcu
do doma materi gori:
ljubezen sveta ta, prečišča
gori vse dneve, vse noči.

3.

Z naporom resnim, z jako voljo
blaginjo oče nosi v stan,
pod trdo skorjo blaga duša,
v otrokih ljubljjen, blagovan.

Ko je dovolj skrbi in dela,
se nagne in ugasne dan,
izteče se poslednja steza
v poslednji dom, v ta dom miran!

4.

Zagrne spet se mrzla gruda,
pozabljen, kdor na veke spi;
samo še v kakem strtem srcu
spomina iskrica živi . . .

E. Gangl.

Ila se je skrila.

Spisal Andrej Rapè.

1.

Ali se še spominjate Bohinčevega Ila? Upam. V lanskem letniku „Zvončka“ — ravno v 2. številki — sem vam ga bil opisal. Vidite ga ondi na sliki z bratcem in sestrico, ko razmetava črez noč padli sneg. Danes vam povem o tem korenjaku nekaj novega. Oh, saj ima toliko doživljajev ta Bohinčev Ila! Vsak dan ugame kaj novega.

O sv. Jakobu je bilo. Saj veste, kako je takrat vroče! Človek bi najrajši vrgel vso obleko s sebe, da bi mu bilo hladneje. Pa pridem tiste vroče dni na Iletov dom. Ves znojen sem bil. Doli pred hlevom ugledam Ilo. Obstanem. „Kaj pa ti je, Ila?“ ga vprašam.

Moško se je razkoračil pred menoj, me bistro pogledal pa kratko odgovoril: „Nič!“

„Pa čemu si v tej vročini tako napravljen?“

„Jaz?“ mi odgovori. „Saj nisem!“

Smeh me je silil, a dečka s smehom nisem hotel užaliti. Strašno lepo se mi ga je zdelo gledati tako opravljenega kot bi bil v Sibiriji. *) Postal sem še malo in ga gledal. Najbrže se mu je jelo to moje opazovanje zdeti bedasto. Obrnil mi je hrbet pa ni rekel ni bev ni mev. Pobral je gnojne vile, ki so ležale pred hlevom na tleh, jih zadel na ramo, seveda s precejšnjo težavo — Ila je še majhen — in odkorakal v hlev, češ: „Zijalo zijalasto! V uho me piši!“

Stopil sem k Bohinčevim v gostilnico.

„Vroče je, vroče, mamica,“ sem pozdravil.

„Vroče pa tako, saj pravim, da ni več prestajati,“ odgovori mamica.

„Kaj pa ste Ilo tako oblekli kot v najhujši zimi?“

„Ali se je že zopet okomotal?“ je dela mamica. „Oh, saj pravim! Ta otrok! Saj ni tega četrte ure, ko sem ga slekla! Pa se je moral že zopet napraviti. Naš Ila je narobe svet.“

„Kako to?“

„O, saj je drugače priden! Takega hlapca kot bo ta, ne bomo dobili nikoli nikjer, samo da doraste! Tudi ubogljiv je sicer. Samo narobe svet je, vam pravim. Poleti se napravi v kožuh. Ves bo moker od potu. Ali on se ne zmeni za to. Ne vem, kakšen otrok je to! — Pa naj mu še tako pri-

*) Na Ruskem v Aziji.

povedujem: Ila, to je obleka za zimo! — Nič! Poletje ima za zimo. Otrok je otrok! Naj ima svoje veselje! Pod streho je bil prej pa je iztaknil očetovo kučmo. V hipu je bila na glavi. In jel je iskati še kaj drugega. S čim se je sedaj nakomuril, ne vem . . . Ali pozimi ta človek ne more trpeti obleke na sebi, ne črevljev na nogah. Z vsakim trenutjem se sezuje in sleče suknjo. Bos in golorok leta zunaj po snegu in ledu. Da bi poveznil kučmo na glavo, o tem še misliti ni. Pa mu nič ne škodi! Zdrav je kot riba, in vesela sem ga, saj bo, mislim, imeniten hlapec, ko doraste; ali narobe svet bo menda vedno.“ Tako mi je razjasnjevala mati Bohinčeva in karala in hvalila možakarja — Ilo.

Ali namenil sem se, da vam povem kaj drugega o Ili. Omenil sem to le kar mimogrede.

* * *

Pri Bohinčevih je nedavno vladala žalost. Vse je bilo potrto in žalostno, od najmlajšega Ila do največje sestrice Ivanke z mamo vred.

Ilov oče je hudo obolel. Izpočetka pač otroci še niso vedeli toliko. Najmanj seveda Ila. Ali ko je dan za dnevom bila mati žalostneja, ko oče ni mogel več vstati iz postelje, takrat pa se je v srca vseh naselila žalost.

Obiskal sem v tej bolezni Bohinčeve večkrat. Opazoval sem obenem otroke. In videl sem njihovo žalost. Na otrokih ni bilo nič tistega svežega, zdravega, prikupljivega, ki obseva in ozarja zadovoljno mladost. Še tisti vedno živahni Ila, ki ni bil sicer nikdar ugnan, je povešal sedaj glavo, in njegovo nedolžno srčece je bilo žalostno. Poznala se mu je bol na obrazu in vedenju. Po prstih so hodili vsi po hiši. Glasno niso čevrljali ti mali ljubčki kot prej vedno. Skrivnosten, tih je bil njihov govor. Ponajveč so molčali.

Zadnje dni je hodil Ila še bolj zamišljen iz kota v kot. Nikjer mu ni bilo obstanka. Največ časa je prebil v sobi, kjer je ležal oče hudo bolan. Večkrat so morali dečka iskati, da je prišel h kosilu.

Običajno se je spravil v svojo posteljico, in tiste njegove velike oči so bile objokane.

„Kaj jočeš, Ila?“ je s slabotnim glasom vprašal oče.

Nič ni odgovoril Ila, le še hujše je zaihtel.

Mislite si lahko, ljubi otroci, kako je moralo biti ob srcu bolnemu očetu, ko je čul dobrega otroka, da joka zanj! . . .

„Le pridno molite, otroci,“ je večkrat dela žalostna mati. „Bog bo že ozdravil očeta; samo pridno molite!“

Od takrat je iskal Ila skrivališča. V svoji postelji je že večkrat molil za zdravje očetovo, ali glasno si ni upal. Njega pa je srce tako bolelo, da bi bil najrajši vpil, da si olajša notranje bolečine in da bi ga Bog lažje in bolj gotovo slišal.

Slednjič je dobil primeren prostor. Pod streho poleg sobe, kjer je ležal bolni oče, je bila sobica. Spravljali so Bohinčevi tja starino, ki ni bila več za rabo, kakor: potrto orodje, konjsko opravo in dr.

Sem se je Ila zatekel nekega dne. Skrbno je pazil, da ga nihče ni videl, kam je izginil. Ni hotel, da bi ga kdo motil. Danes se je namenil, prav glasno prositi Boga, naj že vendar ozdravi očeta.

Zaprl je skrbno vrata za sabo, pokleknil sredi sobice med staro ropotijo, sklenil roke, jih zavzdignil kvišku in hotel nekaj izpregovoriti. Ali glas ni hotel iz grla. Solze so se mu udrle po licu. Dolgo je jokal. Sem iz sosednje sobe je čul večkrat bolestno stokanje očetovo. Jokal je huje in huje. Zopet je zavzdignil roke: „O, ljubi, dobri Bog!“ je pričel. „Ali ne vidiš, kako je moj oče hudo bolan? O, seveda vidiš! Ali glasno Te nisem mogel do danes prositi zanj, ker nisem maral, da me sliši kdo drugi kot Ti, in ker nisem imel skrivališča. Danes pa glasno molim, in Ti slišiš! Kaj ne, ljubi Bog, da slišiš!“ Prestal je in poslušal kot bi čakal odgovora. „Če mi očeta ozdraviš,“ je nadaljeval, „pa mu Ila ne bo nikdar več nagajal in s tem žalil Tebe, ljubi moj Bog. Kaj ne, da ga ozdraviš?!“

Iztegnil je roke še više: „Kaj ne, ljubi Bog! Boš? Jaz ne neham prej prositi! Pa Te bom ves dan nadlegoval in prosil. Ali boš? Oh, saj vem, slišiš vse, veš pa tudi, kako ima Ila očeta rad! Bog! Boš ga ozdravil, jaz vem, da ga boš! . . .“

Glas mu je drhtel. Solze so lile po licu nedolžnega otroka. Oh, kako presrčna je bila ta otrokova molitev! Bog jo mora uslišati!

„Ila!“ Zamolklo je Ilo nekdo poklical.

„Kje si? H kosilu pojdi!“

Ila je to čul, ali sklenil je, da še prosi za očeta.

„Danes ne bom kosil, ljubi moj dobri Bogec. Pa zakaj ne bom kosil? Oh, samo zato ne bom kosil, da Ti ozdraviš očeta. Tudi igrač ne maram več. Tiste igrače, ki si mi jih namenil, ljubi Bog, poslati po sv. Miklavžu, vse tiste igrače obdrži, pa ne pošlji mi jih. Pošlji jih rajši kakemu ubožnejšemu dobremu dečku, da bo srečen in vesel, pa priden tudi. Vse obdrži, ljubi Bog, ali ozdravi mi očeta!“

„Ila!“ Oče je poklical v sosednji sobi.

V trenutku je bil Ila pri njem.

„Kaj pa si delal v oni sobi?“ je vprašal oče. Solze so mu trepetale v očeh.

„Boga sem prosil, da vas ozdravi,“ je odgovoril Ila.

Oče je čul vso to iskreno otrokovo molitev, zakaj Ila je glasno ihte prosil. Nekaj neznansko blagega mu je leglo v dušo. Nekaj tako sladkega se mu je porajalo v duši, da ni čutil več bolečin v telesu.

Po stopnicah gor je prišla mati z zdravnikom.

„Tega se nisem nikdar nadejal,“ je rekel zdravnik odhajaje. „Bolezen je sedaj brez nevarnosti. Preboleli ste v tej noči. Lahko ste veseli.“

Ila sicer ni dosti umel teh besed, ali nekaj mehkega mu je napolnilo srce. Matere se je prijel za predpasnik pa del: „Mama, sedaj so pa oče že zdravi, kaj ne!?“

„Zdravi še niso, ali kmalu bodo.“

„Saj jaz sem to vedel!“ je del Ila.

„Prav! Sedaj pa pojdi h kosilu.“

Ila je odšel.

Iz bolnikove sobe so se malo na to čuli ihteči glasovi. Mati je ginjena jokala, ko ji je pripovedoval oče, kaj je Ila danes počel. Ko je Ila molil za bolnega očeta, takrat se je prvič skril.

II.

Pri Bohinčevih se je naselilo zopet veselje. Oče je zdrav. Kakor je zagotavljal zdravnik: bolnik je prebolel. Polagoma je prihajalo veselje in novo življenje v Bohinčev dom, polagoma kakor prihaja pomlad. Posamezne cvetke se začno prikazovati in pozvanjati k novemu vstajenju. Ila ni bil več tisti otožni Ila. Od dne do dne je prihajal živahnejši, od dne do dne vselejši. Bratci in sestre so mu bili v tem enaki, in ni bilo dolgo, ko so zagostoleli vsi v presrčnem otroškem veselju prav kakor ptički, pozdravljajoč veselo pomlad. To je bilo veselja, čevrljanja, žvrgoljenja! E, pri Bohinčevih se je naselilo zopet veselje.

„Ste že zopet taki kot vrabci v prosu,“ je ponavljala dobra mati. Sama je bila vesela z otroki, da že dolgo prej ne tako.

Ila je iznova privlekel na dan igrače, ki mu jih je vseeno prinesel Miklavž, dasi jih je bil svoječasno odklonil in prepustil kakemu drugemu pridnemu dečku. Povsod ga je bilo dosti. Dvorišče, prej zapuščeno, je bilo sedaj vedno živo. Hlev, prej tih, je postal živ, zakaj Ila je bilo povsod dosti. Živina v hlevu, ki je prej bila vajena Ilinih obiskov in ga je najbrž že pogrešala, je zopet zvedavo gledala mladega korenjaka, ki je povsod, povsod vtikal svoj nasek. Pes, privezan na verigi poleg hleva, je imel zopet polno zabave, zakaj Ila je z vsakim trenutkom prihitel k njemu, pa mu je prinesel ta ali oni grižljaj in mu nagajal. Prijemal ga je za gobec, ušesa, prijemal za noge, in hodila sta po dveh nogah, kolikor je dopuščala precej dolga veriga. Z veselim Ilom se je tudi psu začelo lepše pasje življenje. Drugaril je Ilu seveda vedno bratec Tonček. Vse je oživelilo okolo Bohinčevih. Zdelo se je, da celo valovi bistre Save prijetneje šume ter porredneje poskakujejo pod hišo kot doslej. Da, za junaka Ilo in za vse Bohinčeve se je začelo novo življenje.

Ko je proti večeru Ila truden in upehan prihitel v hišo in pojedel večerjo, je izginil v deželo sanj, kot bi mignil. Največkrat pa je zaspal že kar ob skledi. In takrat ga je bilo imenitno videti. Počasi je jel zajemati z žlico. Redkeje in redkeje. Oči so mu malo zlezle skupaj, pa jih je zopet odprl in pogledal okolo sebe in iznova segel z žlico v skledico. Naposled pa so mu oči odpovedale pokorščino. Zaprle so se, roka z žlico mu je omahnila na mizo — in Ila ni bilo več med bedječimi. Skrbna mama ga je morala skoro vsak večer nesti v posteljo. Ker pa je bil Ila že težak korenjak, se je mati tega naposled naveličala in gonila ga je vsak večer takoj na vrh hiše, v posteljo, da je kar tam večerjal.

Ali Ila je bil tako neizrečeno rad spodaj pri družini, ko je večerjala. Silno nerad je šel na vrh. Zato pa je tudi vedno odpiral oči široko, dokler

je le šlo, da ne bi zaspal ob mizi. Pa skoro nikoli se mu ni posrečilo. Mama je že vedela. Kadar se mu je prvič veka položila na trudno oko, ko je jela roka negotovo segati v skledico, je bilo z Ilo že v kraju in — hajdi! — na vrh je moral.

„Sedaj-le na zimo bodo jeli klati in delali bodo zvečer klobase, jaz bom pa moral iti spat,“ je modroval često Ila. Jel je zato razmišljati, kje bi našel skrivališče spodaj v sobi, da bi se skril maminemu paznemu očesu, odkoder bi lahko gledal klavca in klobase. In pogodil jo je. Nekega večera ga je mati nagnala iz kuhinje na vrh, ker je že v kuhinji dremal. Kuhala sta tisti večer kašo, a Ila sam bi jo bil gotovo prismojil, zakaj zaspal bi bil. Ko ga je mama spodila na vrh, tedaj je kar lepo slušal in šel iz kuhinje. Ni pa šel na vrh. V hišo se je splazil, kjer ni bilo še nikogar.

„Danes ne grem na vrh,“ si je mislil in zlezel pod klop. Pod klopjo je bilo par starih škorenj. Lepo si jih je del Ila pod glavo in pod klopjo zaspal.

Družina je prišla k večerji. Odvečerjali so. Ila je lepo spal pod klopjo na škornjih. Spravili so se k počitku. Mati pride na vrh in pogleda v postelj Ilino. Ile ni. Kam pa je šel? Saj je že dolgo, kar je odšel na vrh, tako je mislila mati in zaskrbelo jo je. Šinilo ji je v glavo, da je bil Ila jako zaspan in da je lahko mogoče, da je odšel namesto na vrh na dvorišče in odtod zagazil v Savo. Mati se je ob tej misli ustrašila. Z očetom pohitita oba v spodnje prostore in pretakneta vse kote, iztikata in kličeta. Ila se ne oglasi. V hlev gresta. Ali hlapci Ile že dolgo niso videli. Vsa v skrbeh stopita oče in mati v sobo, kjer je večerjala družina. Vse pretakneta, in glej: pod klopjo spi Ila sladko na starih škornjih.

To pot se je Ila materinim skrbnim očem dobro skrila.

Pred nekoliko dnevi pa sem čakal to-le:

Ila sedi moško pri peči.

Mati: „Ila, na vrh pojdi spat!“

Ila: „Oh, še malo, mama, še malo naj počakam.“

Mati: „Ne bom te zopet nosila na vrh; pretežak si.“

Ila: „Prav gotovo ne zaspim!“

Mati: „Pa prav malo časa, da veš!“

Ila: „Le še malo. Toliko, da bo Jernej zašpilil zadnjo klobaso.“

Tisti večer so delali pri Bohinčevih klobase.

Po tem dvogovoru je mati odšla v kuhinjo po obarjeno kašo za klobase. Na Ilo ni nihče pazil. Vsi smo pozabili nanj, tudi mati, ker je imela dovolj drugega opravila.

Ta večer se je Ila dobro skrila, pa tudi zaspal ni.

Ura je bila že enajsta, ko je Jernej zašpilil zadnjo klobaso in rekel: „Zadnja je zašpilena!“

Ob teh besedah pa se je mati spomnila Ile. Pogledala je k peči. Tam ga ni bilo.

„Kam pa se je Ila zopet spravil?“ je dela in takoj pogledala pod klop k starim črevljem, ali Ile ni bilo pod klopjo. Zopet jo je zaskrbelo. Klicala

ni, ali oči so ji šle hipoma po vseh kotih. Poznala se jim je zopet velika materinska skrb in ljubezen. Gledali smo z materjo vred povsod.

„Ila!“ je ta naposled zaklicala.

„Morda jo je pa pobral na vrh in ni čakal zadnje klobase,“ se je oglasil klavec.

„Gori ga ni, to vem, gori ga ni!“

„No, majhen je sicer res, ali kot šivanka ni, da bi ga ne našli.“

Materine oči so se uprle v dodelane klobase, ki so bile razpoložene po mizi. Klavec je videl ta pogled. Nekaj nagajivega mu je šinilo preko usten in tako-le je rekel: „Majhen je Ila res, saj vam rečem, ali v klobase ga nisem podelal. Je že prevelik za v klobase.“

„Ila!“

Videlo se je na materinem klicu, da je vedno v večjih skrbih.

„Ila!“ je poklicala še enkrat in stopila na prag.

Nekje je nekaj zašumelo in zaškripalo: „Kaj pa je mama?“ se je oglasilo. „Ali je že zadnja klobasa zašpilena?“

Vsi smo buhnili v smeh. „Kje je nevidni Ila?“ so vprašale naše začudene oči. Tako blizo je bil čuti glas, a Ila nikoli nikjer videti.

„Kje pa si, ti nepridiprav?!“ je zaklicala mati.

„Ej, mamica! Ni ne nepridiprav, le verjemite, da je pridiprav. Saj komaj čakate, da pride, da ga vidite.“ Tako je modroval klavec.

In spet je nekaj zašumelo in spet je nekje nekaj zaškripalo.

„Tukaj-le sem! V jerbasu sem!“ se je oglasil Ila. Náte me no, mama! Ven ne morem!“

Vsi smo iskali in gledali, ali jerbasa, kjer naj bi bil Ila — nikjer.

„Kje si?“

„V jerbasu, mama! Tako tesno je, pa ne morem ven!“

„Pa bodi notri! Saj ne vem, kje je jerbas“, je dela mati, in na očeh se ji je bralo zopet veselje. Smeh jo je silil. Vesela je bila, saj je čula glas ljubljene sinčka. „Hoj, mama! Ven ne morem! V jerbasu sem, jerbas pa je pod pečjo, mama! Náte me no!“ je vpil Ila.

Pogledala je mati pod peč, ugledala skriti jerbas pa potegnila vse skupaj ven. Imenitno se je pripeljal Ila v jerbasu izpod peči. Sam ni mogel ven. Prostor je bil le premajhen. Noter je še zlezel, a ven ni šlo.

Kakor hitro je bil iz luknje, je sedel v jerbasu, kjer je doslej ležal zviti v klopčič in najbrže že tudi malo podremal, ker je preslišal prvi klic materin. Možno je sedel v njem. Lice mu je žarelo veselja, saj se je peljal v pletenem vozu prav do srede hiše zastonj.

Tisti večer se je Ila imenitno skril.

„Lahko noč, Ila! Mislili smo, da si v klobasah. Majhen si pač!“ tako je Ili ponagajal klavec in odšel.

Možno je vstal Ila v jerbasu in pokazal svojo zajetno postavo, češ: „V klobase me pa že ne spravite! Tisto pa ne! Jaz bom pa spravljal jutri klobase, v želodček jih bom spravljal.“

Prošnja

*Da bi roža zacvetela
sredi mojega srca,
lepa roža nezvenelka,
dražja kakor iz zlata!*

*To bi roža ta dehtela
dan na dan in noč na noč,
in tako bi vedno bilo
srce vrtec mi cvetoč.*

*Nič ne bilo bi bridkosti,
nič ne bilo bi tožbá,
saj srce — tako veselo —
vsakemu tolažbe da!*

E. Gangl.

Prepovedan sad.

Spisal Juraj Pangrac.

» **O**, težko jo povem, prav težko, zakaj to je žalostna dogodba,“ je rekel z mehkim, nekako otožnim glasom stari Mrgoletov stric, sklenil roke ter gledal nekam žalostno predse. „Ovbe, ovbe! To je žalostna dogodba, žalostna povest, prav žalostna, pravim,“ je rekel, in bridko se mu je storilo pri srcu, bridko, da so mu zaigrale solze v očeh in zapolzele po njegovih razoranih resnobnih licih . . . A jaz nisem vedel, kaj pomenijo te solze v njegovih očeh in vedna resnoba na velih licih stričevih; nisem poznal toge stričevega žalostnega srca, ne temnih oblakov na njegovem zgubanem čelu . . . In silil sem v strica in ga prosil: „Oh, povejte, povejte! . . .“ Zakaj sem ga prosil! . . . Oh, da bi ga nikdar ne bil! . . . A zgoditi se je moralo, kakor se je zgodilo; doigrati se je moral konec žaloigre stričevega življenja, tako je bilo menda usojeno . . .

Morda je menil sivi starček, da stori dobro delo, ako mi razodene skrivnost svojega srca, žalostno povest svojega življenja; morda je slutil, da me utegne njegova povest obvarovati pred korakom po — prepovedanem sadu . . . nikdar dovolj obžalovanem; ali pa ni mogel predobri striček zavreči prošnje mojega srca; zakaj naposled se je le vdal. „Naj bo,“ je rekel, „povem ti to žalostno povest! Bog v nebesih pa se me usmili in mi odpusti, kar je povzročila moja lahkomiselnost še v otroški dobi! Delal sem pokoro celih sedemdeset let.“

Tako je rekel in začel praviti. Žalostna povest mi je šla do srca. Vi vsi, ki jo čitate, vedite, da je tedaj, ko se je to dogodilo, izginil za vedno smeh s stričevih ust. Oh, nesrečni, prepovedani sad, ki je povzročil toliko gorja! . . . Oh, nesrečne smodke! . . .

I.

Mali nedolžni Mihec gre po cesti. Jaz ga — ne, ne! — Mrgoletov Tone, to se pravi samo Tone . . . torej Tone ga pokliče: „Mihec, pridi sem, boš nekaj videl!“

Mihec skoči brez obotavljenja k Tonetu, ki reče zdaj: „Ali veš, Mihec, kaj imam tukaj v malhi? Ugani, če si kaj moder!“

„Pokaži,“ veli Mihec, „potlej pa že uganem.“

„Pojdi no: če ti pokažem, potem ti ni treba ugibati!“

„I, pa samo malo pokaži!“

Tone odpre suknjič in pokaže v malho, rekoč: „Na, poglej! — Zdaj pa reci, če poznaš, kar si videl.“

„O dè-te, dè-te: smodke! . . . Joj, kje si jih pa dobil?“

„A, kaj bi izpraševal! Pojdi rajši z menoj; greva za vrtni zid, tam jih pokadiva.“

Mihec je ob teh besedah od veselja poskočil. Danes se mu izpolni, kar je že tolikrat natihoma želel. Aj, smodko bo kadil kakor veliki fantje, ki gredo od maše! . . .

Šla sta tedaj za zid ter palila prepovedani sad — smodke . . .

Tone, ki je bil že malo bolj velik in je že večkrat poizkušal kaditi in tudi res kadil, je prižgal smodko takoj s prvo žveplenko, a Mihec, ki dotlej še nikdar ni imel prepovedanega sadu v ustih, je bil bolj neroden. Popraskal je malone že pol pesti žveplenk, a smodka mu le še ni gorela. Bil je že ves vrtoglav in tudi peklo ga je po ustih, da so se mu cedile debele sline dol po bradi, a smodke le ni maral deti iz rok. Jako ga je jezilo, da Tonetu gori, njemu pa neče. Nemiren je stopical gorindol in skoro nevoljno zavpil: „Pa kako je to, da mi ne gori smodka!“

„Hm! Pa si jo odgriznil na koncu?“

„Kje? — Tukaj?“

„Da, tam, na gorenjem koncu, kjer se devlje v usta, se odgrizne taka reč, pa vleče. — Neroda neumna, zakaj pa nisi odgriznil, ali ne veš tega?“

„Kako naj vem, saj mi še nisi povedal tega! Pa praviš, da je treba odgrizniti na koncu?“

„I, kajpak, drugače ne vleče!“

„Pa si ti odgriznil?“

„I, seveda sem!“

„Pa te ni speklo, kaj?“

„A, kaj me bo speklo!“ se mu posmeje Tone in potem pouči tovariša: „Lej, najpreje se odgrizne in nato prižge; in prižge se na drugem koncu, ne na tem, kakor ti. Kako bo potem speklo? . . . Seveda, goreče smodke ni devati v usta; kajpak, taka peče, seveda . . .“

„Bodi, bodi! . . . Kaj bi se narejal! Ali morem verjeti, da si ti odgriznil smodki konec? I, saj že tako peče hujše ko poper, ko se samo ust dotakne; kaj še, ko bi jo moral celo ugrizniti.“

„Lej ga tepca! Kdo te pa sili in veli: odgrizni ji konec! . . . Pa ji ga odreži ali pa odščipni, pa bo vleklo, pa bo gorelo.“

„E, nikar ne bodi precej hud!“ reče pomirljivo Mihec, ko vidi, da se tovariš razburja. To je bilo vseh Tonetu. Smodko vzame iz ust ter mu jo ponudi, rekoč: „Mihec, na mojo, ki dobro gori. Vleci, pravim, bom pa jaz tvojo zapalil.“

Mihec potegne nekolikrat. Gost dim se mu pokadi pod nosom, gost dim, ki ga čisto omami.

Zdajci jima poči oster, svareč glas na uho. Oba hkrati se ozreta. Njiju prestrašene oči zagledajo Tonetovo mater, ki prihaja naglih korakov. Ah, skoro je že stala pred njima. Iz za zidu ju je opazila in nič ni pomišljala, kar brezovko je pograbila in šla nad paglavca.

„Beži!“ zavpije Tone in steče. A preden je mogel zbežati, so ga že lasale materine roke, in brezovka je pela, da je bilo joj! Cvilil in javkal je poredni otrok, a vse ni nič pomagalo, šele ko je trdno obljubil, da se ne bo nikdar več niti dotaknil smodk, kaj še, da bi jih kadil, so ga izpustile materine trde roke.

Mihec je zbežal po klancu, a dobro je čul mater, ki je vpila za njim ter ga svarila: „Fantek, imej pamet in pusti to reč pri miru, da ne storiš samega sebe in nas vseh nesrečnih . . .“

II.

Mihec je bežal po klancu, a ni vedel prav, kod teče. Nekaj dimov, nekaj puhov smodke ga je tako omamilo, da je bil čisto motoglav. In ko je pri begu udaril ob kamen z nogo, in se mu je kri pocedila iz prsta, tega še opazil ni. Vse mu je plavalo in plesalo pred očmi.

Hipoma začuti silno slabost. Oprijeti se je moral ob plotu, da se ni sesedel na tla. Vedel je, da to prihaja od smodke, in sram ga je začelo biti. In da bi ga nihče ne opazil takega, kakršen je tedaj bil, se splazi na bližnji skedenj. Komaj še more zaloputniti vrata za seboj, pa se mu zvrtil v glavi, in zvali se kot klada po golih tleh . . .

Na skednju je bil maček, ki je lovil miši. Prestrašilo ga je tako, da je zatrepetal srce v mačjem telesu, ko so tako iznenada začula njegova tanka ušesa, kako so zacvilila in zaškripala vrata in kako je nekdo kar skviška telebnil na gole deske. Prestrašilo ga je torej jako, in zamijavkal je vznemirjeno in odskočil s preže v stran. In miška, ki jo je čakal in prežal nanjo celo uro, mu je tedaj ušla . . . Ah, tako srečno mu je odnesla pete, kar pred nosom mu je odfrčala v svet, in on sam ji je odprl pot . . . Ah, kako grozno hudo mu je bilo po miški! . . . A nič ni pomagalo, če so še tako grdo gledale njegove oči, če se je še tako mastno oblizaval in če so se mu še tako gosto cedile sline iz gobca: dobra pečenka mu je zaenkrat takorekoč iz ust padla, in zdaj ne pomaga več žalovati, po toči je prepozno zvoniti . . .

Ubogi Mihec je silno trpel na svojem trdem ležišču na skednju. Vročina ga je kuhala, da mu je kar od las kapljalo, in slabo mu je bilo, da nikoli tako. Zdelo se mu je, da nekdo s kladivom razbija po njegovi ubogi glavi, pijani od tobaka. In hipoma začuti, da zemlja nima tečajev, da zemlja nima podnožja, da se ves svet podira in pada nadenj . . .

„Oh, kaj sem storil, kaj sem storil!“ toži Mihec ter joka milo. Nato pa začne viti roke ter med jokom in stokom prositi: „Oh, odpustite, ljubi moji starši! Odpustite, ljubi moji bratci in sestrice! Oh, odpusti tudi ti, ljubi moj angel varuh in prečista Devica Marija! Nikoli, oh, nikoli več! Oh, usmilite se me in pomagajte mi, pomagajte! . . .“

Mačku se čudno zdi, kdo bi tako otožno jokal in stokal. Popravi si torej s taco brke, zaviše rep ter jo mahne oprezno na kraj nesreče . . .

Pri vratih je ležal Mihec. Kako je bil bled! Kot zid, kot zid je bil njegov obraz! . . . Med prsti je tiščal Mihec neko rjavo reč, ki se je na enem koncu kadila. Ko mu prigori ta reč do prstov, tedaj šele zazna, da še drži svojo nesrečo v rokah . . . Jezno jo zmečka med prsti in vrže v stran. Tleča pade v otepe. Oho, Mihec! Ogenj in slama, to ne gre skupaj! . . .

Maček je menil, da je miška privzdignila Mihcu roko ter mu skočila iz rokava. Hop! je lopnil za njo. Sline so se mu pocedile, ko je iztegnil vrat in odprl požrešni svoj gobec. A zdaj je bolešno zacvilil in zabrusil gorečo reč iz ust. Tako hudo popoprane miške še ni okušal, kar je živ . . .

Mačka jezi, da mu gre danes vse po nesreči. „Lenuhu se tako godi,“ mu nekaj reče.

Hipoma pa privzdigne maček glavo in rep. Nekaj novega so zagledale njegove oči. Ogenj je na skednju . . . Tista reč, ki jo je izbrusil Mihec izmed prstov, ni bila miška, kakor je maček mislil izprva, ampak bila je smodka, ki je še tlela in užgala otepe, slamo, pol skednja . . .

Maček grozno zamijavkne, se spne kvišku in — skok-skok! — pa je bil zunaj. Kakor bi ga gnal veter, drvi naprej in naprej v drznih vratomlnih skokih. In vpije in se dere, da pridrve vse mačke na vas poslušat in gledat, kaj se je prigodilo hudega. A če je maček še bolj vpil in se drl in praskal s taco ob prašni vaški pot na vasi kakor da bi pisal nevernim Tomažem, kar je videl in slišal in kaj se zdaj strašnega godi na Mrgoletovem skednju, vendar mu ni nihče verjel, da res ondi gori, gori, gori! . . .

Zdaj se tudi nekaj zasveti Mihcu, ki se je iztezal in premetaval po deskah. Debelo se mu izbulijo oči, ko vidi, da gori, da je ena stran skednja že vsa v plamenu. Groza ga obide in strah ga prevzame tako jako, da se takoj iztrezne. Skoči tedaj pokonci kakor brezumen ter začne gasiti, gasiti z golimi rokami. A drugega ne dožene, kakor da se jako opeče. Zdaj sleče suknjič in pobija ogenj z njim, a vse nič ne pomaga; ogenj se je že preveč razširil, da bi ga pogasila taka stvarca, kakor je bil Mihčev suknjič. Zdajci se prime ogenj še Mihčeve obleke. „Jezus, Jezus, Jezus!“ vpije nesrečnež ves obupan, trga obleko s sebe ter išče, kje bi ušel gotovi smrti, a povsod: ogenj, ogenj, ogenj! . . . O, nesrečne smodke . . .

„Ješ, ogenj, ogenj!“ zavpijejo ljudje na vasi. „Mrgoletov skedenj gori, Bog se nas usmili!“ zavpijejo in vro skupaj . . .

III.

Mati je še vedno karala Toneta, ki ga je za lase privlekla v hišo, ga poučevala o zlih posledicah kajenja na zdravju ter mu v živih besedah¹ stavila pred oči nesreče in uboštvo, ki jih le pogostokrat prōvzročajo mladi kadilci. Sirota ni vedela, kaj se godi odzunaj, da ji že gori takorekoč nad glavo; ona pač ni slutila, da se njena pridiga tako kmalo uresniči na njenem lastnem imetju. Zdaj zavpije nekdo pri oknu: „Ogenj, ogenj!“

Tonetu zapre sapo ta glas, mati pa se prestraši, da prebledi in obstane kakor okamenela na svojem prostoru. Ko pa se ji poleže prvi strah in more zopet prosteje dihati, sklene roke in vzklikne potrto: „O, Bog se nas usmili! . . .“

Zunaj zasliši vrvenje in drvenje ljudi. „O, ubogi ljudje, kjer gori! Ljubi Bog se jih usmili in jih potolaži v njih žalosti!“ je vzkliknila zopet mati ter velela sinu: „Tone, hitiva pomagat!“

Šla sta. Pred vrati pa jima zavpije sosed: „Kaj spite, da se ne zganete in ne pridete iz hiše! Vaš skedenj je v plamenu!“

Mati omedli in se zgrudi ob durih. Žene pristopijo in jo močijo. Tone stopi poleg matere kakor obsojenec.

„Bežite, bežite! Hiša se vnema . . . že gori . . . bežite! . . .“

Mater so odnesli nezavestno iz hiše. Tone je stopal v žalostnem izprevodu poleg matere. Ni se mu poznalo, če kaj diha; njegov obraz je bil kakor iz voska. In ko so prenesli mater na varno ter jo tamkaj oživiljali, je stal Tone poleg nje kakor kip iz lesa ter ji zrl nemo v obraz. In ko so drugi vpili in drezali vanj, se on ni zmenil za to; saj še čutil ni, da ga drezajo, saj še slišal ni, da vpijejo . . . Le v mater je gledal neprestano in še s trepalnicami ni trenil . . . In ko so ga odstranili od matere, da so mogli z zdravili k nji, je obstal tam, kamor so ga zbežali, a obrnil je pogled v mater ter ji gledal v oči, kakor da je še nikdar ni videl. In ko so odšli z zdravili, je pristopil bližje, a z očesom ni trenil; vedno je imel uprt pogled v mater . . .

Ko pa je po daljšem času prišla mati zopet k zavesti in je izpregledala, se je tudi Tonetu razvezal jezik. Globoko je tedaj vzdihnil, pristopil čisto k materi ter izustil te strašne besede: „Mati, jaz sem tega kriv, moje nesrečne smodke! Ubijte me . . .“

Mati je obupno sklenila roke in bolestno zajokala . . .

Iz kupa ogorkov se je valil in dvigal gost črn dim. Pogorelo je vse. Ponosni Mrgoletov dom leži zdaj v pepelu in razvalinah . . .

Mihca so iskali. Dobiti ga niso mogli nikjer. Siromak je našel smrt v plamenu. Kako drago je moral plačati smodko! . . .

Ko zve Tone to žalostno vest, se mu zašibe kolena in se sesede ob potu na zemljo. „Ljudje božji, jaz sem tega kriv, moje nesrečne smodke! Vrzite me na dno pekla!“ Tako je zadonelo iz nesrečneževih ust.

Ljudje so se spogledali ter izprašali fanta dalje. Razodel jim je vse, kar je vedel. In zvedeli so dosti, preveč. „Nesrečnež!“ so zavpili nad njim in dvignili pesti! . . . Ubogi Tone pa se bi je po obrazu, si puli lase in trga obleko s sebe. Oči se mu čudno obračajo, njegova usta pa vpijejo venomer: „Zvežite me in vrzite me na dno pekla, jaz sem vsega tega kriv, moje nesrečne smodke! . . .“

Toneta so uklenili in gnali k sodišču. Od sodišča je prišel v bolnišnico, odtam pa v blaznico, kjer je ostal okovan v železju več let; siromaku je otemnel duh, znorel je . . .

Ko je ozdravel in so ga izpustili iz blaznice, se ni upal domov. Taval in begal je po svetu kakor izgubljeni sin, a nikjer ni našel tolažbe. „Jaz sem bil vse nesreče kriv, moje nesrečne smodke!“ Ta zavest mu je grenila in morila življenje, pod to težo je zdihoval, koder je hodil . . . In ko je obhodil pol sveta in ni našel leka svojim ranam in ne miru, ki je po njem tako hrepenelo njegovo srce, se je postaral in obnemogel. In ko je obnemogel, si je zaželel po domu. In ko je stopil na domačo zemljo, mu je za hip odleglo; zakaj ljubezen do domače svete grude je bila tako močna, da je zatemnila njegovo bol, toda le za hip . . . In potem je zopet trpel . . .

* * *

„Umret sem prišel domov,“ je pozdravil neznane domače obraze, ko je prestopil črez toliko let zopet hišni prag svojega očeta. In domači so se spomnili — požigalca . . . Odkazali so mu izgovorjeni kot . . .

Denarjev ni prinesel, kakor so pričakovali, a govorili so, da ve pripovedovati čudne reči. Nekoč sem se mu približal, da bi kaj zvedel od njega. Ko sva postala prijatelja, mi je povedal to žalostno povest svojega življenja.

Saj veste, Mrgoletov stric — to je tisti Tone, požigalec . . .

Križi in težave iz mojih dijaških let. *)

Spisal Fr. Rojec.

II.

Mojemu vaškemu tovarišu je bilo ravno tako ime kakor meni, pisal pa se je za Zupančiča. Vdova, ki sva pri nji stanovala, je bila huda nemškutarica, dasi je bila doma nekje tam doli pri Novem mestu in niti znala ni govoriti po nemško. Ker je bil njen mož koroški Nemec in nasprotnik Slovencev, je menda mislila, da ga mora posnemati v tej nelepi lastnosti še tudi potem, ko je on že davno strohnel v slovenski zemlji, ki je dajala kruha njemu in njegovi družini.

Vdova je imela odraslo hčer in sina, ki sta seveda morala biti vzgojena v duhu svojih staršev in zato je nista smela hoditi v tako šolo, kjer bi se mogla naučiti tudi slovenščine. Naš jezik sta le govorila, kakor sta se ga naučila od matere ter od drugih slovenskih znancev in znank. To preziranje naše mile materinščine pa se je pozneje hudo maščevalo zlasti našim sinom. Iskal je službe v pisarnici mestnega upravnništva ljubljanskega; a ker ni bil zadostno zmožen slovenščine, ga niso mogli sprejeti. Tudi v drugih ljubljanskih pisarnicah je bil baje odklonjen njegov sprejem iz istega vzroka. Vendar pa ta grenka izkušnja kakor tudi okolščina, da se je živila s svojima otrokoma vred le od tega, kar je dobivala za oskrbovanje slovenskih dijakov, ni izpametovala naše velike Nemke, da bi ob vsaki priliki ne zaničevala Slovencev ter ne zabavljala čreznje. Sicer je dobivala tudi pokojnino po svojem možu po 14 gld. na mesec; ali to je ravno zadoščalo za njeno stanovanje, sestoječe iz treh sob.

To stanovanje je bilo tako urejeno, da se je prišlo naravnost s hodnika v veliko sobo, ki je imela dve okni, obrnjeni na ulico; a ob strani sta bili zaporedoma dve ozki sobici, kamor so držala ena vrata s hodnika postrani, druga pa iz velike sobe. Tudi ti dve sobici sta imeli dve okni. Eno je bilo spredaj, skozi katero se je videlo na ulico, drugo v zadnji sobici pa je bilo obrnjeno na dvorišče. Veliko sobo je rabila gospodinja zase, za svojo družino ter za boljše goste; a v stranskih sobicah smo bili nastanjeni dijaki.

Tu je razen Zupančiča in mene stanovalo v onih letih še po troje ali dvoje dijakov iz gimnazije, učiteljske pripravnice ali iz realke. Vseh se še dobro spominjam, toda povoda ni, da bi tukaj kaj več pisal o njih. Omenim naj le to, da smo se večkrat skupno zbesedili z gospodinjo zaradi nemščine in slovenščine. Ob takih prilikah je morala slišati od nas marsikatero pikro in resnično, ali vkljub temu je ostala trdovratna nemškutarica.

Časih jo je obiskala tudi kaka nemška mestna mamica, in takrat sva se z Zupančičem, ako sva bila slučajno doma, vselej lahko prepričala, kako beraško je bila podkovana s svojo blaženo nemščino. Z veseljem in navidezno učenim obrazom je kimala in pritrdjevala svoji obiskovalki med pogovorom,

*) Glej „Zvonček“ l. 1905., str. 209.

toda iz njenih ust so prihajale le redke in neznatne nemške besedice kakor „frajlih“, „iberal“, „natirlih“. Namesto nje sta morala govoriti hči ali sin, ako pa ni bilo nobenega teh doma, je bil hitro končan nemški obisk.

Drugače pa je bila naša gospodinja dobra za dijake ter nas je oskrbovala prav po materinsko. Le pogostokrat je bila brez potrebe nekoliko preveč sitna. Večkrat se je sama pohvalila, da tako poceni in tako dobre hrane kakor pri nji nimajo dijaki nikjer drugje v Ljubljani. Pri tem jo je rada podpirala hči, nekoč: „Ja ,presnet‘, naša mama ne morejo biti tako umazani, da bi dajali dijakom tako slabo hrano kakor druge gospodinje.“ V koliko je bila upravičena ta hvala, ne vem, ker pozneje v Ljubljani nisem več imel hrane v svojem stanovanju, ampak sem jo dobival drugod.

Pri moji prvi gospodnji na Starem trgu smo jedli vsi dijaki in domači skupaj pri eni mizi. Ako je ostalo kdaj kaj kake slabše jedi, kakor zelja, repe, fižola ali krompirja, se je ona vselej jezila na nas. „Ti izbirljivci salamski, le dobre reči bi jedli! Ali naj krompir, fižol in jedi iz črne moke pa sama pojem? Kakršno dobim namesto denarja, tako pa dam tudi vam, proč ne morem vreči!“ Take in podobne zabavljice so se razsule črez nas skoro vselej, kadar je morala nesti kake ostanke z mize nazaj v kuhinjo. Pa tudi še hujše smo morali slišati časih. S takimi zabavljicami je pikala v prvi vrsti mene in Zupančiča, ker sta ji najina očeta plačevala za naju deloma z denarjem, deloma pa z dogovorjeno količino pšenične in ajdove moke, zabele, krompirja, fižola ter pšena in ješprena. Pripeljala sta ji sicer vselej najboljšega blaga, ki so ga pridelali doma na Dolenjskem, ali najina gospodinja vendar nikdar ni bila zadovoljna z njim, zlasti z moko ne, ker ni bila nikdar tako bela kakor ona, ki jo je dobivala v ljubljanskih prodajalnicah. A tega nista bila kriva najina očeta, ampak naši dolenjski mlinarji, ker niso znali napraviti lepše moke.

Meni je bilo kaj neprijetno ter težko pri srcu in silno me je bilo sram, kadar je stresala gospodinja svojo sitnost zaradi omenjenih reči nad menoj in Zupančičem tudi vpričo dijakov, ki so bili tam v stanovanju. „Da bi ta sitnica to povedala vsaj samo nama,“ sem se večkrat na tihem jezil ter si želel, da bi bil moj oče tako bogat, da bi ji mogel plačevati vse v denarju, da bi potem vendar več ne imela vzroka, tako sramotiti me še pred drugimi ljudmi. Ali ta želja je ostala le želja, in v mojo še večjo jezo, žalost in sramoto je začela ona peči tudi kruh iz moke, ki so ji jo pripeljali z mojega in Zupančičevega doma. Ta kruh je bil mnogo bolj črn in čvrst kakor prejšnji iz kupilne moke ter jako podoben navadni kmetiški pogači. Ni mi znano, kako je šel v slast mojim sostanovalcem, pač pa se še natančno spominjam, da sem ga bil jaz žalosten vselej, kadar sem ga videl na mizi. Zdel se mi je nekako vidno znamenje moje kmetiške nizkosti, in gospodinja ga je obgodrnjala tudi pred vsakim vnanjim znancem in gostom, ki ga je videl in okusil, ter mu brez ovinkov povedala, odkod ima tako slab kruh. Zato sem se globoko oddahnil, ko je nekoč pošla ta nesrečna dolenjska kmetiška moka, ter se je na mizi v našem stanovanju zopet zasvetila bela gosposka „štruca“.

V prvih mesecih po prihodu v Ljubljano pa me je zadela še druga močnejša nadloga, ki se ji pravi bolezen. Vsaka težja bolezen je huda, nad vse bridko pa je, ako mora biti človek hudo bolan pri tujih ljudeh. Kako grenka nesreča je to za občutljivega človeka, to more pojmiti s pravim čuvstvom le tisti, ki izkusi to sam. Posebno bridko pa je še, ako je treba lečiti svoje obnemoglo telo kake nalezljive in nečedne bolezni v tuji oskrbi, kakor se je to prigodilo meni. Imel sem namreč koze. Še zdaj se vidim, kakor da bi bilo to včeraj, kako sem bil ves poln zlasti po obrazu, rokah in nogah belih gnojnih mehurčkov, ki so bili povprečno veliki kakor borovnične jagode, kako so se potem ti kožni izpuščljaji sušili ter luščili in odpadali. Kjer se je odluščila kaka „koza“, tam je ostala rdečkasta jamica; a pozneje so se vse take jamice zaravnale, da se mi zdaj nič ne pozna prebita bolezen.

Med boleznijo sem ležal sam v sobici zadaj in zdi se mi, da sem bolezen lahko prebil. Moji zdravilni pripomočki pa so bili: dobra, tečna hrana in topla odeja, ki sem moral biti z njo vedno skrbno pokrit. Gospodinja je dala za moje bolezni zapreti vrata, ki so držala iz moje stanice v drugo sobico, in stregla mi je sama ter prihajala do mene skozi vrata s hodnika.

Tako sem bil ločen od drugih sostanovalcev, ki so se gotovo bali, da bi se še sami ne našli moje bolezni. Toda k sreči se ta ni razširila od mene na nobenega drugega. Le moj vaški tovariš in sošolec Zupančič bi bil skoro gotovo tudi zbolel za kozami, ako bi mu gospodinja pravočasno ne pomagala. Pred mojo boleznijo je tudi on bival v tisti sobici kakor jaz; preselil se je od tu v drugo izbo šele potem, ko se je že spoznala moja bolezen. Kmalu nato pa so se pojavili tudi pri njem ravno taki bolesteni telesni znaki kakor pri meni, preden me je položila bolezen v posteljo. Ali gospodinja ga je hitro spravila v posteljo, ga dobro odela ter mu skuhala pol litra močnega vina, ki ga je moral izpiti prav gorkega. Ko se je v postelji dobro pregreel in spotil, je bil Zupančič zopet zdrav in drugi dan je že mogel iti v šolo.

Kje in od koga pa sem se našel kozne bolezni? Nikjer in od nikogar! Nastala je v mojem životu sama od sebe zaradi telesne oslabelosti in prehlada.

Tisto jesen, ko se je zmisil oče Franceta Zupančiča, da naj naju pošljejo v ljubljanske šole, sem ravno dobro okreval od hude vročinske bolezni, preden sem odšel v Ljubljano. Bil sem takrat še ves slaboten in se pozneje v slabem mestnem zraku in ob izpremenjeni hrani tudi nisem mogel hitro telesno okrepčati. Nastali so hladni in vlažni jesenski dnevi. Nisem imel tople obleke in rado me je zeblo.

Nekega mrzlega deževnega popoldneva — bilo je menda v četrtek — sva z Zupančičem precej časa stala na Frančiškanskem mostu ter gledala pogreb. Jaz sem se tresel od mraza na vsem životu. Ko sva prišla domov v stanovanje, me je začela močno boleti glava, po životu sta me izpreletavala mraz in vročina, in male rdeče pike so se mi začele prikazovati

po obrazu in po rokah. To je bil začetek moje kozne bolezni, zaradi nje sem zamudil 30 poldni šolskega pouka. Tako stoji zapisano v mojem prvem šolskem izpričevalu iz Ljubljane v predelku za prvo četrtletje.

Kakor sem zvedel doma od staršev, jaz kot otrok nisem imel zdravniško stavljenih koz, ker sem bil takrat ravno nekaj bolan na osepnicah ali kozah-noricah. Zato pa sem moral v toliko obilnejši meri in toliko hujše kože pasti v svojem štirinajstem letu v Ljubljani.

Za visoko ceno.

Spisal Mihael Levstik.

komaj je začel nekje vladati mladi kralj, že so ga jeli napadati od vseh strani ljuti sovražniki, ki so ga hoteli pahnuti s prestola. Kralja so zavoljotega morale grozne skrbi, da ni zatisnil očesa po cele noči.

Približal se je dan, ko bi se morala vojska udariti z združenimi sovražniki. Ves zbegan in vznemirjen do blaznosti je taval ponoči pred odločilno bitko v svojem šotoru. „Kaj bo,“ je obupno vzdihoval, „če bo premagana moja vojska? Sovražniki bodo raztrgali mojo državo in uničili starodavni prestol mojih očetov.“

Ura se je že bližala polnoči, in ni še bilo miru niti v taboru, ki se je razprostiral daleč naokolo, niti v kraljevem šotoru. Kar hipoma zarožlja sablja, ki je slonela ob kraljevem stolu. „Ne boj se, vladar! Jaz in tisoče mojih sestrá se bomo bliskale ob solnčnem svitu za tebe in tvojo glavo in sekale glave tvojih sovražnikov!“

V hipu, ko utihne sablja, priropoče puška v šotor in kliče: „Bodi miren, vladar! Puške bomo metale svinčenke v vrste tvojih nasprotnikov in vdirale svoja bodala v njihove prsi, da bo v potokih vrela sovražna kri!“

„In mi,“ zagrmi top, ki je ravnokar prihrumel pred strmečega kralja, „bomo bljuvali grozo in smrt v sovražno armado in sesuli okope nasprotnikov v pesek in prah! Umiri se torej, vladar, zmaga ti je gotova!“

Komaj se je zjutraj dvignilo solnce nad krvavordeče obzorje, že sta se spopadli armadi v groznem obupnem boju. Puške so pokale, kakor da bi se toča usipala po trdih strehah. Sablje so sekale, da se je zeleno polje rdečilo od človeške krvi, in topovi so grmeli, da se je tresla zemlja. Povsod strašno vpitje, vršanje, lomastenje, divjanje. Trume borilcev so padale, kakor pada cvetje na travniku pod koso ob rosnem jutru . . .

Ko se je proti večeru solnce nagnilo k zapadu in obsevalo z zadnjimi žarki prizor divjega klanja, so kraljeve trume po zadnjem, besnoobupnem naskoku strle ljuti odpor sovražnikov in ga pognale v divji beg. „Tvoja je zmaga, o kralj,“ so klicali silni vojskovoji. „Živio, kralj!“ so v urnebesnem kriku vpile zmagodobitne čete, da se je širom razlegalo po planjavi. „Glej, izpolnjeni so naši obeti, tvoja je zmaga!“ so zazveneale sablje, prasketale puške, grmeli topovi.

Kralj pa je bled ko smrt s solznimi očmi jezdil po krvavem bojnem polju, kjer je sanjalo večni sen in ječalo v smrtnem boju na tisoče in tisoče še kratko poprej tako čvrstih mož in cvetočih mladeničev. „Res, zmaga je moja,“ je kriknil med pridušenim jokom, „pa za kakšno ceno!“

† Alojzij Pin.

Napisal Lad. Ogorek.

Pesmi, ki jih priobčuje „Zvonček“ za tem spisom, je poslal pesnik Alojzij Pin našemu listu nekoliko tednov pred svojo smrtjo. Iz prve pesmi razvidijo bralci, da je pokojni pisatelj in učitelj slovenske mladine sam slutil, da se mu bliža zadnja ura.

Dne 10. grudna preteklega leta je bilo, ko je umrl v Dolenjem Logatcu Alojzij Pin. Žalost je napolnila tedaj srca njegovih učencev in učenk, saj jih je ljubil, kakor ljubi oče svoje otroke.

Z vsem srcem je živel za šolsko mladino, in koliko je tistih, ki jih je vzgojil od leta 1882., ko je začel učiteljevati! Služboval je v Polhovem gradcu, na Brezovici in v Dolenjem Logatcu. Povsod si je pridobil z vestnim izpolnovanjem službenih dolžnosti, z vljudnostjo in postrežljivostjo ljubezen in vdanost vsakogar.

Pokojnik je bil rojen leta 1862. v Ljubljani. Posvetil se je učiteljskemu stanu, ker je bil prepričan, da tako najlažje in najlepše koristi slovenski mladini.

To iskreno ljubezen do slovenske mladine je tudi izpričeval v prelepih pesemcah, ki so mu vrele iz njegovega srca. Tudi „Zvonček“ je priobčil v prejšnjih letnikih nekoliko Pinovih pesmi, in zadnje, ki so mu zakipele iz duše, je namenil našemu listu. Zdi se nam, kakor da se je hotel v „Zvončku“ posloviti od mladine . . .

Bolehal je dve leti. Smrt mu je prišla kot rešilka dolgega trpljenja. Kako bi bilo veselo, ko bi nas obdajala zavest, da je še med živimi naš iskreni prijatelj. A šel je počivat in iskat plačila. V naših srcih pa živi hvaležen spomin nanj, ki mu postavlja s temi vrstami tudi „Zvonček“ spomenik!

Zadnje pesmi Alojzija Pina.

Pliču.

I.

*Zakaj tako povešaš glavo,
če v kletko tesno sem te del?
Glej, sneg pokriva plan, dobrovo,
tovariš bodi mi vesel!*

*Tam zunaj si zmrzaval, reva,
brez hrane bil — to je hudó,
tu te toplota zdaj ogreva,
jaz krmil bodem te zvestó.*

*Le glasno pevaj, ptica mala,
umiri drobno si srce,
ne bo več dolgo ti jemala
ta kletka svobode zlaté.*

*Ko zopet pomlad pride zala,
odprem ti kletko na stežaj,
slovo si težko bova dala,
in tvoj bo zopet cvetni raj.*

II.

*Kako presladko mi prepevaš,
kot ol Boga bi bil poslan,
da srce mrzlo mi ogrevaš,
ko vidiš me, da sem bolan.*

*Kako sočutno zreš na mene,
olajšal rad bi mi gorjé,
ko slušam te, oči meglene
hvaležne polnijo solzé.*

*Le pevaj, pevaj, ptica drobna,
zame je pesem radost — lek,
ko pela bo se mi nagrobna,
utihni pa za veke — vek.*

Večerni zvon.

Milo poje zvon večerni
črez sneženo tja ravan,
in ljudje pobožni, verni
»Ave« molijo glasan.

Rožni venec jim med prsti
urno semintja rožlja,
vsi svetniki so na vrsti,
pomoči naj vsak jim da.

Tudi moja duša verna
se v molitev zatopi,
prošnja pa iz nje stoterna
proti nebu pohiti.

Strah.

Na beli sneženi ravani
stoji iz snega velikan,
brez nog je in žuljave dlani,
a videti vendar strašan.

Mladina od daleč ga gleda.
Kdo upa se k njemu? — Noben!
Zamahnil bi s kolcem seveda,
porednež bi vsak bil tepen.

Na glavi klobuk je lončeni,
v rokàh pa dolg kolec drži,
oči sta mu črni, ogljeni
in z usti široko reži.

Le škoda, da čas mu prehaja,
že piha sem jug črez goró,
obraz in život se mu taja,
že jutri ga morda ne bo.

Na počitnice!

Le urno po cesti, le krepko v korak,
počitnice zdaj so vesele!
Kaj hoja stori mi — čvrst sem korenjak,
kaj mari snežinke mi bele!

Hura! Že tam doli domača je vas,
kjer mati mi, oče živita,
oba me poznata od daleč na las,
oba mi naproti hitita.

Ostavil sem šolo, zatohli tam zrak,
že lica so skoraj zbledela,
a vrnil se bodem rdeč kakor mak,
ko spet se bo šola pričela.

Le urno, da sežem očetu v rokó,
prezlato si mater objamem,
črez teden pot težka od doma mi bo,
slovo od njih zopet naj vzamem.

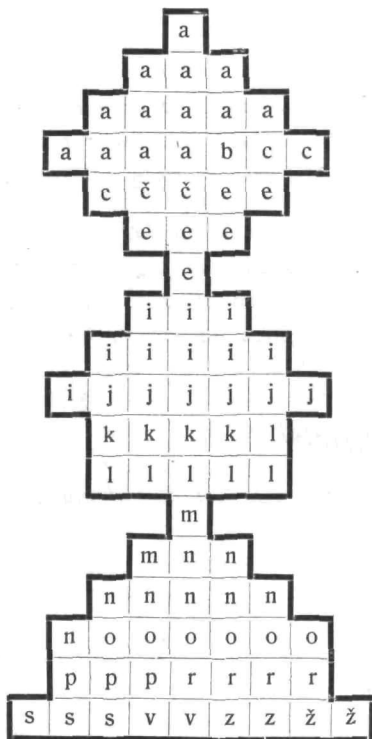

Besedna naloga.

Priobčila G. M.

Besede značijo:

1. soglasnik;
2. člana rodovine;
3. denar;
4. žensko krstno ime;
5. glodalca;
6. zdravilo;
7. soglasnik;
8. del voza;
9. del telesa;
10. pašnik;
11. jedilno orodje;
12. obleko;
13. soglasnik;
14. bivališče;
15. ruskega vojaka;
16. zabelo;
17. mesto;
18. sodeželanko.

Besede po sredi odzgoraj dol povedo znan rek iz znane pesmi.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

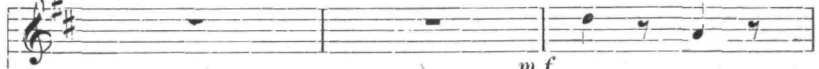
Tepežnica.

Poredno.

Besede zložil A. M. Rostov.

Uglasbil Emil Adamič.

Glas.

mf Šip, šap

Klavir.

mf zdaj je te-pe-žni dan. *p* Re-ši se, re-ši, pa me u-te-ši! Šip, šap

poco rit.

daj mi de-nar-ca kaj, Bog ti daj sve - ti *ff* raj!

poco rit.

a tempo.

mf Šip, šap!

p Šip, šap!

Kako visoki so morski valovi.

Povprečna visokost morskih valov v Sredozemskem morju je 8 do 10 m, pri jako slabem vremenu dosežejo 13 m, a najvišji valovi, ki so jih opazovali pri hudih viharjih, so dosegli 15 m. Mnogo različnejši pa so valovi glede dolžine. Povprečna dolžina valov znaša 160 m, vendar dosežejo pri jako vihnem vremenu tudi 1000 m dolžine ter se pode s hitrostjo 70 km v eni uri.

Koliko tehta ena milijarda.

Neki Francoz je dognal, da tehta ena milijarda v papirju po 1000 K 1780 kg, v papirju po 100 K 11.500 kg, v zlatu 322.580 kg, v srebru 500.000 kg, v bakru 100 milijonov kg. Vzemimo, da lahko vsak človek povprečno nese 100 kg, tedaj bi bilo treba za prenos ene milijarde v papirju po 100 K 115 ljudi, po 1000 K 18 ljudi, v zlatu 3226 ljudi, v srebru 50.000 ljudi, v bakru pa bi bilo treba najeti celo vojsko enega milijona ljudi.

Zvita opica.

Ruski zdravnik dr. Menčikov, ki živi v Parizu, ima opico. Pozimi se je prehladila. Začela je kašljati. Zdravnik je ponudil opici čašo kuhanega vina, ki ga je izpila z veliko slastjo. Drugi dan je že manj kašljala. Čim več čaš kuhanega vina je dobila opica, tem manj je kašljala. Naposled je popolnoma ozdravela. Toda opici se je jako priljubila sladka pijača. Spoznala je, da ji le kašelj pomaga, da pride do nje. Zato je začela vsako jutro, ko je prišel strežaj mimo njene kletke, prisiljeno kašljati. Seveda so takoj spoznali njeno zvijačo, a vkljub temu ji dajejo še vedno kuhanega vina. In opica kašlja vsak dan.

Steklenice iz papirja.

Dandanes izdelujejo razne predmete iz papirja. Ti predmeti so lahki in stanejo malo denarja. V novejšem času so začeli iz papirja izdelovati tudi — steklenice.

Najprej so jih začeli z dobrim uspehom izdelovati Američani. Take papirnate steklenice rabijo v prvi vrsti za prevažanje mleka.

Za kratek čas.

Tat: „Gospod sodnik, prosim, da tožbo odložite, ker je moj zagovornik bolan.“

Sodnik: „To ne gre. Zalotili so vas pri tatvini, in res ne vem, kako naj vas brani zagovornik.“

Tat: „Tega tudi jaz ne vem. Zato sem pa toliko bolj radoveden, kaj si je moj zagovornik izmislil v moj zagovor!“

Gozdi v Avstriji.

V Avstriji je skupno 9.767.566 hektarov gozda, in sicer je 5.896.942 ha iglastega gozda, 2.071.146 ha listnatega gozda in 1.799.478 ha mešanega gozda.

Evropski vladarji.

Sedaj živi v Evropi 14 vladarjev, ki so stari nad 70 let, in pet vladarjev, ki so stari nad 80 let.

V eni minuti.

Vsako minuto umrje na zemlji 67 ljudi, a rodi se jih v istem času 70.

Najstarejši zvon v Ameriki.

Najstarejši zvon v Ameriki imajo v Novi Mehiki. Ta zvon so vtili leta 1355. na Španskem, odkoder so ga pozneje prepeljali v Ameriko.

Izdelovanje papirja v Ameriki.

V Ameriki je nad 1200 tvornic za izdelovanje papirja. Napravijo ga na leto 4 milijone ton (1 tona = 1000 kg). Ta papir je vreden 500 milijonov kron. Tvor-nice so stale 500 milijonov kron, približno polovico te vsote stanejo samo stroji.

Rešitev novoletnega voščila v prvi številki.

Da bi srečno in milo
Slovenec vsem bilo
leto novó!
Novoletno voščilo
„Zvončka“ je to.

Prav so ga rešili: Lavoslava in Sandra Samsa v Ilirski Bistrici; Danica Mayr in Helena Pučnik v Kranju; Vera Flis, učenka na Vrhniki.